

profesorskému sboru filosofické fakulty Masarykovy university v Brně na jmenování s.doc.Dra Mihajla Rostohara mimořádným profesorem systematické filosofie.

Mihajlo Rostohar, PhDr.s.doc.filosofie na filosofické fakultě Karlovy university v Praze narodil se dne 30.července 1878 v Bregách u Krška v Kraňsku (Král.S H S.)Gymnasium absolvoval r.1901 a v letech 1901-1906 studoval přírodní vědy na universitách ve Vídni a v Štýrském Hradci.Promován byl t.1906 na universitě vídeňské.

K doporučení prof.Dr.Fr.Jodla ve Vídni a prof.Dr.H.Spitzera v Štýrském Hradci dostalo se mu od zemského výboru v Lublani cestovního stipendia i podnikl studijní cestu po Německu do Mnichova,Lipska, Halle a Berlína.Pak se odebral do Prahy připravuje se k habilitaci.R.1911 zúčastnil se mezinárodního filosofického sjezdu v Bologni jako delegát „Filosofické jednoty v Praze“. Téhož roku byl ministerstvem vyučování poslán za dalším vzděláním vědeckým do Lipska,kde pracoval ve Wundtově ústavě pro experimentální psychologii.R.1911 byl habilitován na filosofické fakultě Karlovy university v Praze i působil tu jako soukromý docent filosofie do února (15) 1915,kdy nastoupil vojenskou službu; setrval v ní pak do r.1919 slouživ od 30.října 1918 do 1.března 1919 v armádě jihoslovanské.R.1920 opět zahájil své přednášky na Karlově universitě v Praze a pokračuje v nich pravidelně.

Při filosofické fakultě této university založil r.1912 experimentální laboratoř psychologickou,v níž nejen sám pokusy konal,nýbrž i své posluchačstvo v experimentování uváděl.Odtud vzešly potom práce „Experimentální zkoumání o reprodukci barevných kvalit“ (biologické listy,3. 1914,129 -139,214 -226) a „O synaesthesiích sluchových“ (tamže 1915).Ovšem další ještě práce a to „Experimentální zkoumání o psychické reprodukci“ a „Pozorování o Mariottovu fenomenu“ zůstávají zatím v rukopise.

Rostoharova literární činnost od prvního jeho sčpisu „Úvod v znanstveno mišljejnje“ (1909) neutuchla až do doby,kdy byl mobilisován,a po skončení války znovu se hned začala.

Celkem jeho práce hledí ke všem hlavním odvětvím filosofie.

První práce týkající se logiky. Tak jeho habilitační spis „Theorie hypothetického soudu“ (Praha 1910, str. 121). Má dvě části historicko-kritickou a pozitivní, samostatně badatelskou, celkem o třech dílech. V prvních probírají se názory o hypothetickém soudu aristotelské a středověké a spisovatel tu sleduje materiál dále do minulosti na př. Sygwart ve svých „Beiträge zur Lehre vom hypothetischen Urteil“, podrobnější také zvláště probral Aristotela a řadu logických spisů poaristotelských. V druhém oddíle se zabývá moderními názory o hypothetickém soudě, třídí je do čtyř kategorií, rozebírá kriticky, odhaluje vady a nedostatky dotavadních učení o nich, aby si tak připravil půdu vlastním názorům, hypotese redukční, které věnuje třetí oddíl, druhou to část knihy. Tu jsou velmi plodné na př. jeho vývody o jazykovém výrazu hypothetických soudů, odstraňující namnoze nejasnost, kterou dosud trpívají některé mluvnice. V práci prokázal Rostohar velkou sčtetlost odbornou, kritickou zdatnost, schopnost a samostatné práce filosofické a originální myšlení, vlastnosti to, na něž poukazuje důrazně obšírný posudek spisu v Zeitschrift für Philosophie und philosophische Kritik (sv. 144. 1911. 76-81).

Sem se hlásí také později studie „O formaci soudů“ (v české myslí XIII. 1912. 113 - 128), obsahuje v originálních myšlenkách nová hlediska logiky jako vědy. Proti stanovisku obecně přijímanému (Sygward, Erdmann, Wundt, J. St. Mill a j.) ve sporu, zda vedle soudů jednoduchých jsou i soudy složené, Rostohar zastává názor, že složené soudy existují, zásadně a definitivně. Ukazuje, že v tak řečených typických příkladech kopulativních a konjunktivních soudů běží jednak o jednotlivé soudy, jež jsou konstituujícími částkami logického útvaru, jednak také o relaci, které trvá mezi těmito jednotlivými soudy. Tato relace je právě onen logický svazek, v němž leží podstata soudů složených, Tento důležitý moment byl přehlédnut Überwegem a on vykládal složený soud analogií složených věd, což byla základní chyba. Rostohar pak tu stanovuje rozdíl mezi soudem složeným a spojením soudů, dále druhy složených soudů, jež se dělí na tři hlavní skupiny.

Mezi tyto spisy patří také první jeho spis, obšírněji práce „Úvod v znanstveno mišljenje“ (Lubljana 1909. 204) Pojednává v předmluvě o rozdílu mezi extaktním poznáváním vědeckým a poznáním

formálním probírá v knize základní pojmy noetické. Nejprve promlouvá o logickém rozboru vět, jakožto východisku logického myšlení. Dospívá k stanovení několika druhů útvarů logických, které už v podstatě své jsou buď pravdivé, nebo nepravdivé, jsou to tvary myšlenek či logických soudů, které se přesně liší od soudů psychologických. V druhé části knihy pojednává vady a chyby v myšlení a probírá jejich příčiny i stanoví dále podmínky myšlení exaktního. Poslední část knihy je metodologická. K této práci sluší přičísti také pojednání o principu vědeckém a nevědeckém „K úvodu v znanstveno mišljenje“ (Veda I. 1912), vlastně polemiku se slovinským theologem Dr. A. Kšenčnikem, který vedle rozumu a evidence za rovnocenný jim zdroj poznání chtěl pokládati také autoritu, jež prý může býti i vyšším vědeckým principem poznání. Polemisuje s ním proto Rostohar, obrátil postup scholastiky proti němu, an se sám řídí rozumovým principem evidence, chtě své čtenáře přesvědčiti.

Jen dalším článkem polemiky je řada statí, tu výlučně polemicky tu analyticky, v nichž se Rostohar chce dobrati přísnějšího nazírání na pojem a podstatu národnosti. Tak potírá „Katoliški názor o narodnosti“ (Napredna misel. 1912), protože katolický názor o národnosti odporuje dnešnímu stavu myšlení, opíraje se o bibli a učení o prvotním hříchu, odmítá jej jako nebezpečný organizáckému vývoji moderní společnosti; vlastně tu Rostohar pokračuje v polemice s Kšenčnikem, Také v druhém článku „Národnost in vera“ a třetím „Vera, narodnost in mravnost“ (obojí Napredna misel II. 1913.) hájí dnešních názorů na národnost, obhajuje ji zvláště, že nikterak nemůže býti na újmu mravnosti. Odsud dospěl k prvnímu pokusu položití základ k formulaci vlastní ve studiu „Národnost a její význam“ (Knihovna menšinového musea č. I 1913). V těchto člancích, které ovšem zabíhají tu do sociologie, tu do psychologie, na konec psycholog převládá. Rostohar opřel se o hojný materiál dotazníků, který, jak se podobá, byl asi sestaven bystrým a předvídaným badatelem, methodicky opatrným a experimentálně vycvičeným; z dotazníku vzešel spisek „Psychologie národnosti“ (Nové Čechy 1921, Před tím v Lublani 1920).

Věnujíc se zkoumání o národnosti Rostohar nevyhnul se tomu, aby neuvažoval o filosofii národa vlastního. I podal dva informativní články o filosofii Jihoslovanů (o filosofii slovinské 1911, o filosofii srbochorvatské, obé v Hlídce Času), programaticky pak se postavil k

thematu

v článku „Ideje o filosofii južních Slovanů“ (Veda. I. 1912. 16 a n.). Vymezení pojem filosofii konstatuje, že o vědecké filosofii jihoslovanské dotud nelze mluvit, i vytýká cesty, jimiž bude možno se dobrat.

V obor experimentální psychologie patří práce, které jsou výsledkem zkoumání Rostoharova v jeho experimentální psychologické laboratoři, kterou z vlastních prostředků si zřídil nejprve ve fyziologickém ústavě prof. Mareše, potom při posluchárně filosofické fakulty university Karlovy v Praze, (Krakovská ul.). Je to předně „Experimentální zkoumání o reprodukci barevných kvalit“ (Biologické listy, III. 1914. 129 - 139. 214 - 226). Tu na základě velmi četných pokusů: 2936/ dospěl autor k zajímavým výsledkům psychologickým i noetickým, o nichž podává velmi uznalý posudek prof. E. Babák ve „Filoa neurobiologica“ (1915, str. 826-828). Druhá práce z téhož oboru a budiž hned řečeno zcela originální jest stať „O synaesthesích sluchových“ (Biol. spisy IV/15, č. 6-7). Posavadní zkoumání o tomto jevu zakládají se na příležitostných pozorováních. Rostoharem byl poprvé zkoumán všestranněji, exaktně a experimentálně s výsledky cennými pro psychologii a fyziologii. MUDr. H. Bondy ~~xxxix~~ v práci o „Barevném slyšení se zvláštním zřetelem k barevnému slyšení u slepců“ (Revue pro neuropsychopathologii XVII, 1920,), potvrzuje výsledky Rostoharovy jak exaktně provedené zkoumání a dospěl jinak výsledků souhlasných s výsledky jeho (po pět let zkoumal touž osobu, J. H.), ač o práci Rostoharově nevěděl, poznal ji teprve dodatečně. O Rostoharově práci referoval prof. E. Babák v „Zentralblatt für gesamte Biologie“ 1916, seš. 21, 22, str. 808). Autor sám přednášel o věci na V. sjezdu českých přírodovědců a lékařů, jak se také čte ve zprávě o sjezdu v „Časopisu českých lékařů“, XIII, 1914, str. 1149, a tu v rozhovoru na přednášku navázaném (zemřelý) okulista prof. Chaloupecký uznal, že Rostohar „podrobněji analysoval je než on sám ve svých případech“, a na podnět prof. F. Mareše, že by čekal „zvláště cenná poučení z pokusů konaných při zavřených očích“ mohl Rostohar dodat, „že takové pokusy rovněž konal a zjistil nápadné zjevy synaesthetické na proti poměrům zírání na šedou plochu.“

Ještě dvě jiné práce vyšly z Rostoharovy laboratoře pro experimentální psychologii, ale pro válečné poměry nedospěly ještě otištění

zůstávající v rukopise. Je to „Experimentální zkoumání o psychické reprodukci“ a „pozorování o Mariottovu fenomenu.“ Tato pozorování byla konána pomocí zvláštního přístroje zhotoveného podle nákresu mechanikem Ketnerem, a tu v řadě pokusů zjištěná neznámá posud fakta, která vedla k závěrům zcela jiným, než jaké učinil Helmolz. Autoreferáty o obou těchto pracích vyšly v následujícím sešitě „Naší Vědy“ (1921. seš. 5 - 7.).

Za své netržené a dlouholeté činnosti vědecké Rostohar dokázal schopnost vědecky pracovat samostatně, kritičnost i experimentální obratnost. Směr jeho smýšlení ukazuje revue „Napredna misel“, kam přispívalo mnoho našich pracovníků (mezi jiným také Dr. E. Beneš). Jeho kvalifikaci a vědeckou cenu uznala jednak universita bělehradská, jsouc s ním ve spojení skrze svého znamenitého geografa J. Cvijice, jednak universita Lublaňská. Z ní se ozval hlas, jenž lituje, že Rostohar roztrpčen odmítl kandidaturu na profesorskou stolicí lublaňskou a uznává, patrně vedle jeho kvalifikace, jeho akční čilost a organizační schopnosti, dokládaje, že na lublaňské universitě proti navržení Rostoharova nebylo odporu (slavista Kidrič).

Prof. O. Zich má sice námitky proti experimentálně psychologickým pracím Rostoharovým, exp. zkoumání o reprodukci barev. kvalit, o synosthesích sluchových, Psychologie národa, ale přiblížeje k ostatní jeho činnosti vědecké, prohlašuje, že nenamítá ničeho proti jeho jmenování mimořádným profesorem systematické filosofie (dějiny filosofie, logika a noetika, po případě metafysika a etika).

Navrhuje tedy komise, aby soukromý docent Dr. Mihajlo Rostohar byl jmenován mimořádným profesorem systematické filosofie.

V Praze dne 19. října 1921.

Dr. Otakar Zich, v. r.
člen komise

Dr. A. Beer v. r. P. M. Haškovec v. r.

S prvopisem souhlasí!

Rostohar /
ak. Tajemník.